

Nr. 5 - 1971

IDAR KRISTIANSEN :

NATTBOKSNOTATER

(*Fragment*)

Mitt nåværende liv har vart i femhundreogtretten konturløse, regnfylte timer. Det er nøyaktig femhundreogtretten timer siden jeg kom hit.

Regnet trommet tett og tungt da jeg kom, slik det alt lenge hadde gjort. Siden har det fortsatt. Tungt, tett, mørkt regn. Ikke denslags regn som jeg kjenner fra et tidligere liv, — hjemmefra, som jeg dengang ville sagt. Ikke kystregnet som stormer stritt og salt inn fra havet, og pisker hus, hud, berg og brolegning en time eller to, eller kanskje en dag eller to, inntil det har oppfylt sin misjon i naturen.

Dette er annerledes.

Dette er dødens regn. Uten saltsmak, uten pust av liv.

☆

En sotet petroleumslampe gir meg lys her inne. Lys nok til at jeg kan se å skrive, lys nok til at jeg skimter strømmen av vann nedover rutene i det gardinløse vinduet.

Alt er mørkt bak elven utenfor vindusglasset. Alt, unntatt øynene på villdyr som trykker under stein og granrøtter. Men heller ikke dem kan jeg se, like lite som stjerner eller måne eller lys tent av mennesker. Min sansbare verden er i alt vesentlig her inne mellom fire grå vegger av grovt tilhugget gran, det indre av en grå gammel koie i sagnenes urgammle skog.

Jo, jeg vet at det finnes en verden også utenfor veggene. Selv her, midt inne i denne millionfylkingen av håpforlatte, gjennomvåte grantrær, blir jeg stundom minnet om dét. Når mørket er blitt halvlys og tåken ikke er for tett, er det som om de nærmeste dryppende veterantrærne flytter et steg frem for å komme innenfor min synskrets, slik at jeg riktig kan munstre meg med å beskue deres elendighet. Og stundom, gjennom dråpemyriadenes enstonige mollsang, hører jeg fremmede uglers hilsen til den vingeløse innflytteren i koia ved Joutsjärvi. Det er godt slik. Ennå føler jeg at alt liv, uansett art og ansikt, er bedre enn intet.

☆

Hvor skal jeg begynne? Hvor er begynnelsen?

Jeg ser den ikke. Jeg tror den ligger et sted i min tidligste barndom, hinsides min erindring og mine bevisste tanker. Kanskje også hinsides min første barndom. Kanskje ligger den så langt tilbake som i Guds

egen barndom. Jeg vet ikke, jeg er hverken prest eller filosof. Jeg er bare en sulten flyktning, den flyktningen jeg visst alltid har vært.

I natt hørte jeg stemmer.

Det tok temmelig lang tid før jeg fikket at jeg var våken, at stemmene var virkelige, at de ikke tilhørte drømmen, den som nesten hver eneste natt hjemsøker min hjerne. Drømmen —:

Det er natt. Stjerner. Skog. En fossende elv gjennom skogen. Jeg vil over elven, med et barn i armene. Mitt barn, Eli. Elven larmer. Det glitrer i glatte steiner. Forsiktig, forsiktig! Eli gråter mot skulderen.

Plutselig: Noe skriker — en fugl, et dyr — skjærende! Jeg kaver i vannet, Eli er borte. Jeg kaver meg ut av hvirvlene, får fotfeste, blir liggende utmattet på elvebredden.

Stjerner. Skog. Elven larmer, villere, villere! Noen ler, klart, hånlig. Ler, ler —

Men stemmene tilhørte ikke drømmen. De trengte inn til meg fra tåken som igjen omklamret koien. Ganske tydelig hørte jeg dem. Men jeg forsto dem ikke. Ennå ikke helt våken listet jeg meg til vinduet, prøvde å se ut. Jeg så bare tåke —

Jeg så tåke! Tåke som *lyste!*

Og brått var det som om all angst fra skogdypets uendelighet av mørke mil var knuget sammen til en avsindig ormeknute i mitt bryst. Det var skjedd; de var kommet, — var så nære meg at de måtte kunne høre mine fortvilte, hivende åndedrag!

Flukt?

Ha! Hva kan det nyte en rotte i en gjensmekket felle å fable om flukt?

Men så kom da, rottefangere! Hvor blir det av dere? Pin meg ikke lenger, la oss få det overstått!

De lo der nede.

Lo!

Å ja — de kunne ha råd til det. De kunne saktens unne seg en latter, for anledningen!

Stivnet, ute av stand til å røre meg, stirret jeg inn i den lysende tåkeflekkens, inn i dette svære, ullne øyet der nede som hånlig, sløvt så tilbake, uten blikk. Hvorfor kom det ikke nærmere? Bare kom! Ingen grunn til å engste seg for våpen jeg ikke har!

Lysende?

Ull-øyet var ikke lenger så lysende! Det var skrumpet, var blitt

mindre! Og bort fra meg,

Jeg sank san plankene i møt leder du meg —

Da jeg omsider og uvirkel borte, som sun

Jeg fikk ikk

En av de følger ved min dette som jeg tegnede. Bare om sitt liv en :

Nå. Det er er det min sky

Det er mulig Mulig er det o det, som oftest

Som oftest. den andre siden deg temmelig s idiotiske og no være! Og la r skyldes Djevelen

Men ikke all

Det hender a bare du høre, o skriftemål!

Og da sier h Men stort sett bedre enn de v av deg selv, de Dessuten vet jeg du ønsket det som har skapt

Juhani og N kanskje mest fo

ler filosof. Jeg er
ltid har vært.

r våken, at stem-
i som nesten hver
m skogen. Jeg vil
ilven larmer. Det
er mot skulderen.
nde! Jeg kaver i
får fotfeste, blir
ler, klart, hånlig.

: inn til meg fra
rte jeg dem. Men
meg til vinduet,

:s uendelighet av
nute i mitt bryst.
t de måtte kunne

felle å fable om
e? Pin meg ikke

nne seg en latter,
den lysende tåke-
hånlig, sløvt så
Bare kom! Ingen

umpet, var blitt

mindre! Og langsomt, nesten motvillig fattet jeg at det beveget seg
bort fra meg, bort — over sjøen!

Jeg sank sammen over det umalte bordet, trykket pannen mot gran-
plankene i mørket, — åh Gud! Enda en gang har du hjulpet meg, enda
leder du meg nedover dén Via Dolorosa som håpet er!

Da jeg omsider åpnet døren, hørte jeg fjernt dempede åreslag, stem-
mer og uvirkelig menneskelatter. Men brått var lysflekken og alle lyder
borte, som sunket i tåkesjøen.

Jeg fikk ikke sove etterpå, ikke på mange timer.

☆

En av de første nettene jeg var her, skrev jeg på et av arkene som
ligger ved min venstre albu følgende «dypsindighet»: — Kanskje blir
dette som jeg fester til papiret en siste samtale mellom Gud og under-
tegnede. Bare tilsynelatende er menneskets liv og menneskets fortelling
om sitt liv en monolog. —

Nå. Det er visst blitt lite av min samtale med Vårherre. Kanskje
er det min skyld. Men skylden kan også delvis være hans.

Det er mulig han mener som så at han har lite usnakket med meg.
Mulig er det også at han slett ikke eksisterer. Jeg tror ikke han gjør
det, som oftest.

Som oftest. Men stundom er det likevel som om han sitter her på
den andre siden av bordet, og da sier jeg til ham at Gud, du har lekt
deg temmelig stygt med meg! Du har fått meg til å gjøre en mengde
idiotiske og noen bortimot djevelske ting. Det kunne du godt ha latt
være! Og la meg slippe bortforklaringer som den at min oppførsel
skyldes Djævelen og ikke deg. Det er tross alt du som er allmektig!

Men ikke alltid snakker jeg så formastelig til ham.

Det hender at jeg sier som så at vel, Gud, dette som jeg sier her får
bare du høre, og dette som her er skrevet, får bare du lese. Det er mitt
skriftemål!

Og da sier han at jaja, det er et temmelig mangelfullt skriftemål.
Men stort sett har du ikke prøvd å fremstille hendelser og handlinger
bedre enn de var. At du er strengere i din bedømmelse av andre enn
av deg selv, det er en menneskelig feil som jeg får ta på min kappe.
Dessuten vet jeg jo at det meste som ble galt i ditt liv ble det ikke fordi
du ønsket det slik, men fordi du elsket. Skulle ikke jeg tilgi deg, jeg
som har skapt også kjærligheten?

☆

Juhani og Nilo kom med proviant igår kveld. Jeg stoler på dem —
kanskje mest fordi jeg er nødt til å stole på noen, tross alt. — Det var

sånt høvelig vær for lystring. Ble jeg med? Litt fisk kunne jeg vel få bruk for?

Jeg ble med.

Lik spioner i ingenmanns land gled vi frem gjennom det tåkefylte kveldsmørket. — På en stang foran stevnen hang en tent petromax. Langsomt, nesten lydløst gled vi fremover nær strandkanten. Siv, kvister, vasstrukne trestammer... Detaljene på bunnen knappe halvmeteren under oss trådte frem med forbløffende skarphet. Ansپente stirret vi etter tegn til liv nede i den glidende lyskretsen. Kreps løp over kvist, småfisk pilte skremt i alle retninger, og vannbiller klorte seg fast til sivstenglene. Men storfisken, den *vi* var ute etter, hvor var den?

Var ikke dét —? Nei, bare et morkent tresykke. Men der, da? Jo, der! Der! Litt lenger frem — forsiktig nå!... Og plutselig: Lysteren jager gjennom vann, en stor lahna, en bramse spiddes, — gaffelen står dirrende i bunnen!

Juhani tok den første, — løftet triumferende fisken inn over ripa og glemte at jeg lite forsto finsk, men snakket opprømt i vei. Litt senere husket han imidlertid, og slo over til haltende svensk. — Om jeg hadde vært med på slikt før? Om vi hadde slik fisk i Norge, så stor fisk? Nåh, vi hadde? Men ikke lahna, vel? Kanskje jeg ville prøve lysteren, — det var slett ikke så vanskelig!

Ordene lot seg tyde forbausende godt, selv om vi hele tiden hvisket. Når Nilo løftet årene, lød dryppene som om vannflaten var av blikk. Vi befant oss inne i et av naturens forunderlige resonansrom, et rom med vegger av ørsmå, svevende vanndråper.

Få minutter senere så jeg den: Et best av en rovgjedde som lå urørlig kloss opp mot en gjørmete trestamme. Sov den? Var den paralyseret av vår plutselige, nattlige sol? Eller lurte den på bytte, slik jeg lurte på den? Slik kanskje noe eller noen voktet på meg, i samme øyeblikk?

Jeg tvang meg ut av den trance-aktige tilstanden jeg befant meg i. Klar, veidemann! Og uten tanke, som en refleks utløst av et nyvåknet instinkt, jog jeg lysteren nedover.

Gjedde? Sa jeg gjedde?

Et utsyke av en alligator eksploderte til liv da døden strøk den ned langs ryggraden, en rasende urkraft på to fot vann! Halen pisket og slo, det kokte, det bølget og boblet og frådet rundt stevnen, mudderklumper og vasstrukne kvister ble slynget til overflatens. I et glimt så jeg den flirende rovkjeften og de små, ondskapsfulle øynene midt inne i skumfokket, — det var som om de hånlo at her, her har du visst fått et *vel* saftig stykke på gaffelen!

En serie rykk, skaftet fektet et drevet av en besl og suste like mot

Ropte jeg? Sk

Nilo påsto det igjen rundt skaft flyktet fra, var de ville vippe meg ov glimtet det gjenn mitt ego som er kjentes hudløse. S riske rop: — Slip

Slippe? Ikke ta

Men hverken r revet ut av fingre

Da jeg kom til som før, jeg kunn

Nilo og Juhani kunneprise meg 1

Jeg antydet at mørket. Men neic tre langs sjøen.

De tok feil. De

Vi rodde oss bo

ne jeg vel få

det tåkefylte
at petromax.
Siv, kvister,
halvmeteren
stirret vi
p over kvist,
e seg fast til
ar den?
ven der, da?
Og plutselig:
iddes, — gaf-

over ripa og
ei. Litt senere
Om jeg hadde
så stor fisk?
røve lysteren,

tiden hvisket.
var av blikk.

isrom, et rom

som lå urørlig
len paralyseret
slik jeg lurte
ime øyeblikk?
befant meg i.
v et nyvåknet

strøk den ned
alen pisket og
nen, mudder-
I et glimt så
ene midt inne
r du visst fått

En serie rykk, et kraftig, plutselig kast — og jeg måtte slippe. Lyster-skaftet fektet et øyeblikk ertende foran nesen min. Men brått, som drevet av en beslutt som, hevnende vilje, hevet det seg halvmeteren opp, og suste like mot mitt ansikt!

Ropte jeg? Skrek jeg?

Nilo påsto det siden. Selv vet jeg ikke. Men i neste nå var nevene igjen rundt skaftet, og grep til. Alt jeg tidligere hadde veket for og flyktet fra, var der nede i den andre enden av mordredskapet — alt som ville vippe meg overbord og drukne meg i stinkende gjørme. Et øyeblikk glimtet det gjennom meg at også dét var en del av *meg*, den delen av mitt ego som er hat og tilintetgjørelse. Det sved i nevene, fingrene kjentes hudløse. Som fra en annen verden oppfattet jeg Juhani's hystiske rop: — Slipp den! Slipp! For Guds skyld — slipp!

Slippe? Ikke tale om! Jeg måtte *ikke* slippe, ikke for noen pris!

Men hverken mine krefter eller min vilje var nok. På ny ble skaftet revet ut av fingrene. Og på ny slo det hatefullt, voldsomt tilbake.

Da jeg kom til meg selv, var alt stillhet, stumhet. Tåken var tett som før, jeg kunne såvidt ane trestammene fem-seks meter borte.

Nilo og Juhani virket dystre. Var jeg i orden? Nå, det var bra. Jeg kunneprise meg lykkelig! Best å snu hjemover, mens vi ennå kunne!

Jeg antydet at det vel kunne bli vanskelig å finne tilbake i tåkekoret. Men neida! De kjente hvert nes, hver holme, hvert veltet tre langs sjøen.

De tok feil. Det landskapet de kjente, var dagens.

Vi rodde oss bort.

